

Πρόλογος

Το παρόν ειδικό τεύχος του περιοδικού **ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ** αναφέρεται στην ψυχολογική αξιολόγηση. Προέκυψε από το 5ο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο Ψυχολογικής Αξιολόγησης που έγινε στην Πάτρα από την 25η έως την 29η Αυγούστου 1999 υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Ψυχολογικής Αξιολόγησης (European Association of Psychological Assessment, EAPA). Στο συνέδριο αυτό παρουσίασαν εργασίες τους σύνεδροι όχι μόνο από ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και από όλο τον κόσμο.

Σκόπιμο είναι στο σημείο αυτό να γίνει αναφορά στον όρο "ψυχολογική αξιολόγηση". Ψυχολογική αξιολόγηση είναι ο τομέας της ψυχολογίας που έχει ως αντικείμενο την εκτίμηση των ανθρώπων με καθορισμένα κριτήρια σε έναν ειδικό κλάδο, εκπαιδευτικό, οργανωτικό, κλινικό, κ.τ.λ., με τη χρησιμοποίηση ειδικών εργαλείων, των τεστ, και άλλων μορφών αξιολόγησης με σκοπό την περιγραφή, τη διάγνωση, την πρόβλεψη, την ερμηνεία ή την αλλαγή της συμπεριφοράς των ανθρώπων που αξιολογούνται (Fernandez-Balesteros, 1999).

Επιβάλλεται να επισημανθεί ότι η ψυχολογική αξιολόγηση είναι γενικότερος όρος από την ψυχομετρία, η οποία αναφέρεται στην ανάπτυξη μεθόδων για την κατασκευή των τεστ και στη χρησιμοποίηση διάφορων εργαλείων για συλλογή δεδομένων με σκοπό να δοθούν απαντήσεις σε ερωτήματα που τίθενται ως προς τους ανθρώπους που εξετάζονται. Η αξιολόγηση αναφέρεται στους διάφορους τρόπους τους οποίους χρησιμοποιούμε για την εκτίμηση των ατομικών διαφορών, όπως είναι η συνέντευξη, η παρατήρηση της συμπεριφοράς σε φυσικά και ελεγχόμενα περιβάλλοντα, κ.τ.λ.

Η αξιολόγηση είναι γνωστή από αρχαιότατους χρόνους στην Κίνα και στην Ελλάδα, αλλά η αξιολόγηση με σύγχρονες μεθόδους αρχίζει κατά το 19ο αιώνα με τους Francis Galton, Alfred Binet, James MacKeen Cattell, κ.ά., οι οποίοι επιστήμαναν τη σημασία της αξιολόγησης τόσο στη νοσημοσύνη όσο και σε άλλους κλάδους της ψυχολογίας, όπως είναι η προσωπικότητα, οι στάσεις, οι δεξιότητες, κ.τ.λ.

Κατά τον 20ο αιώνα η ψυχολογική αξιολόγηση είναι ένας από τους βασικούς τομείς της ψυχολογίας και παίζει σημαντικό ρόλο στο έργο του ψυχολόγου, τόσο στη βασική έρευνα όσο και στις διάφορες εφαρμογές. Υπήρξαν αλλαγές στον τρόπο αξιολόγησης σε διάφορες εποχές εξαιτίας των τεχνολογικών εξελίξεων σε διάφορες χώρες της Ευρώπης και στις Η.Π.Α. (Goldstein & Hersen, 2000). Έτσι, η εικόνα του εκπαιδευτικού που χορηγούσε τεστ με τη χρήση χαρτιού και μολυβιού και τα βαθμολογούσε στο σπίτι άλλαξε. Σήμερα στις χώρες αυτές γίνεται εκτεταμένη χρήση αυτόματων διαδικασιών στη χορήγηση των τεστ σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων από εκπροσώπους μεγάλων οργανισμών.

Οι εξελίξεις αυτές θέτουν το ερώτημα ποιες αλλαγές και εξελίξεις αναμένεται ότι θα διαμορφώσουν μία γέφυρα μεταξύ του παρελθόντος και του μέλλοντος. Φαίνεται ότι θα πραγματοποιηθούν εξελίξεις στην ψυχολογική αξιολόγηση που θα αναφέρονται στα ατομικά χαρακτηριστικά, στη νευροψυχολογική αξιολόγηση και στην αλληλεπίδραση ανθρώπων-καταστάσεων. Ένα άλλο θέμα που απαιτεί νέες προσεγγίσεις είναι η μέτρηση και αξιολόγηση των αισθημάτων και συναισθημάτων, όπως ανέφερε η Fernandez-Balesteros στην εναρκτήρια ομιλία της στο 5ο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο Ψυχολογικής Αξιολόγησης. Επίσης, φαίνεται ότι θα υπάρξουν εναλλακτικές εξελίξεις που θα στηρίζονται στις νέες τεχνολογίες και στις γνωστικές επιστήμες, όπως είναι η αξιολόγηση με τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, τα μικροκυκλώματα, τα ολοκληρωμένα εμπειροσυστήματα, και η αξιολόγηση με την εικονική πραγματικότητα (Fernandez-Balesteros, 1999).

Επίσης, η ψυχολογική αξιολόγηση έχει στενή σχέση με την κοινωνία, και, επομένως, οι νέες κοινωνικές ανάγκες θα επιβάλουν νέους τρόπους αξιολόγησης που θα απευθύνονται στις κοινωνίες των ενηλίκων, και με την παγκοσμιοποίηση η οποία επιβάλλει τη διεξαγωγή αξιολόγησης σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια.

Οπωσδήποτε, στη σημερινή εποχή, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ότι η αξιολόγηση γίνεται πιο

σύνθετη με την εισαγωγή της υπολογιστικής θεωρίας για την ανάπτυξη των τεστ, την ανάλυση, αλλά και την παρουσίαση της βαθμολογίας τους. Η θεωρία της γενίκευσης, τα μοντέλα των δομικών εξισώσεων, η μέτρηση που αναφέρεται στο κριτήριο έχουν γίνει πολύ δημοφιλή (Hambleton, 2001).

Μερικά από τα γνωστικά αντικείμενα, με τα οποία απασχολούμαστε στην ψυχολογική αξιολόγηση, παρουσιάζονται στο παρόν ειδικό τεύχος. Έτσι, η πρώτη εργασία "Feelings and judgments as subjective evaluations of cognitive processes: How reliable are they?" της Α. Efklides αναφέρεται στη μέτρηση των μεταγνωστικών εμπειριών, οι οποίες περιλαμβάνουν αισθήματα και κρίσεις/εκτιμήσεις που παρακολουθούν τη γνωστική λειτουργία. Το δεύτερο άρθρο με τίτλο "Αξιοπιστία και εγκυρότητα των ερωτηματολογίου των Διαστάσεων Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους στην Ελλάδα" των Δ. Αλεξόπουλου, F. Silva, και R. Martinez-Arias πραγματεύεται την αξιοπιστία και την εγκυρότητα ενός τεστ που στηρίζεται στο κυκλικό μοντέλο της προσωπικότητας. Στο άρθρο με τίτλο "Key issues in cross-cultural assessment" του F. van de Vijver συζητούνται οι έννοιες της προκατάληψης και της ισοδυναμίας ως θεμελιώδεις στη διαπολιτισμική αξιολόγηση. Το άρθρο με τίτλο "Assessment issues in behavior-genetic research on personality" των P. Borkenau, A. Angleiter, R. Riemann, και F. M. Spinath παρουσιάζει την επίδραση της έρευνας της συμπεριφορικής γενετικής στις ατομικές διαφορές που αναφέρονται στην προσωπικότητα. Στο άρθρο "Personality assessment and social-cognitive theory" των D. Cervone, S. Jencius, και W. G. Shadel περιγράφονται οι συνέπειες της κοινωνικής-γνωστικής θεωρίας στην αξιολόγηση της προσωπικότητας. Στο άρθρο "The DIAGNOSER project: Assessment in the service of learning" ο E. Hunt ασχολείται με τη νοητική ικανότητα και ειδικότερα με την αξιολόγηση της ικανότητας στις φυσικές επιστήμες και στα μαθηματικά. Τέλος, στο άρθρο "Η ατελής αρχιτεκτονική της ανθρώπινης οντογένεσης" ο P. B. Baltes σκιαγραφεί, με βάση τις εξελκτικές και οντογενετικές προοπτικές, τη βασική βιολογική-γενετική και κοινωνικο-πολιτισμική αρχιτεκτονική της ανθρώπινης ανάπτυξης, στην οποία εμπλέκει την αντιστάθμιση, τη βελτιστοποίηση, και την επιλογή (μετάφραση Ε. Ανδρέου, επιμέλεια μετάφρασης Δ. Σ. Αλεξόπουλος & Α. Ευκλείδη).

Τα θέματα που επιλέχθηκαν πιστεύω ότι εκπροσωπούν σημαντικούς τομείς της ψυχολογικής αξιολόγησης, προσελκύουν το ενδιαφέρον των ψυχολόγων ολόένα και περισσότερο, θέτουν προβληματισμούς και ερωτήματα, και διευρύνουν τον κλάδο αυτό και στη χώρα μας. Θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στους ξένους ερευνητές που ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση και έτσι συνέβαλαν στην πραγματοποίηση του ειδικού αυτού τεύχους του περιοδικού **ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ**.

Ιούλιος 2001

Δημήτριος Σ. Αλεξόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής Ψυχολογίας

Βιβλιογραφία

- Fernandez-Ballesteros, R. (1999). Psychological assessment: Future challenges and progresses. *European Psychologist*, 4(4), 248-262.
- Goldstein, G., & Hersen, M. (2000). Historical perspectives. In G. Goldstein & M. Hersen (Eds.), *Handbook of psychological assessment* (3rd ed., pp. 3-17). Amsterdam: Pergamon.
- Hambleton, R. K. (2001). Division of psychological assessment and evaluation. *International Association of Applied Psychology Newsletter*, 13, 11-12.